

ITT HAGYOTT

[Inga Iwasiów, *Umarł mi. Notatnik załoby*, Wydawnictwo Czarne, 2013.]

Gyásznotesz

Gála

Azt a telefont a hotelszobában vettem fel. Hőség volt, vihart jósoltak, amely nem sokkal azután egy pillanatra megbénította a várost. Az extrém hőségnek időnként valami váratlan vet véget, amit az egész nap sugárzó tévécsatornák kimerítően tárgyalnak, miközben máshol mérsékelt állapotok uralkodnak. Még az eső előtt a pályaudvarra értem, útközben a szemem sarkából észleltem a Polskie Linie Oceaniczne¹ épületét, amelyben valamikor jártam. Valóban, már legalább tíz éve évtizedekben jegyzem az emlékeimet, a fekete lyukak árnyékát azonban, ahol a konkrét képeket kellene találnom, rövid ideje figyelem. Vajon vásároltam vonatjegyet az Orbisban?² Foglaltam-e helyet a svédországi kompra? Látozóban voltam valakinél a központi irodában és csupán útközben vettem egy pillantást a kassza előtt álló sorra, elégedetten, hogy nekem semmire sincs onnan szükségem?

A pályaudvart csak a felújítás után, a 2012-es EB előtti utolsó pillanatban helyezték újra használatba; a PLO épülete teljesen elmerült az egykori, megszürcült fényűzésben. Valami valahol valamikor volt. Máskor ámulatba ejtett volna az átépítés igyekezete és az idő nyomai. Ezúttal, azon a napon, azokhoz váltottam jegyet, akik ezalatt bénultan heverték, miután a szombati órák kilenc és tizenegy között tele voltak bizonytalansággal, rémülettel, cselekvéssel, telefonokkal, a többiek értesítésével, és a fellépés szervezésével annak, aki már semmit sem tehet, de mégsem mindegy, hogyan bukik el. Szerencsére döntéseket kellett hozniuk: kit kell értesíteni, mit kell megrendelni, melyik szobában kell leülni. Minden egyébbel, akarva-akaratlanul, rám vártak. Mindenekelőtt az utolsó pillanatok beszámolójával és a kétségbeeséssel. A beszámoló és a kétségbeesés a következő hónapok során újabb szakaszokba lép majd, de a legfigyelmesebb hallgató én magam maradok. Beleegyezek, vállalom a szerepet. Egyke vagyok, ki másnak mesélhetne anya a veszteségünkről? Ki másnak kellene szenvednie a veszteség elviselhetlensége miatt – szenvedni tőle, benne,

1 Lengyel Hajózási Útvonalak (PLO), 1951-ben alapított állami hajózási vállalat.

2 Lengyel utazási iroda, amelyet 1920-ban alapítottak Lembergben.

és párhuzamosan, magamért? Vagyis mindenekelőtt – érte, mert hiszen ha meghalt, még inkább magamban kell őt hordoznom. Egyelőre nehéz családi fotókat nézegetni, fáj a rajtuk rögzített élet, bár amikor a lencse kacsint, nem a tragédiának pózolunk, inkább a lágy érzéseknek, a hengegésnek, a nevetésnek, a tréfának, az ünnepnek és a mindennapiságnak.

Fél lábon állok a tóban, vízililiom koszorúval díszítve. Apára mosolygok. Magamhoz ölelem a mackómat a Krupówkin.³ Apára mosolygok. Megigazítom a térdzoknimat a Wały Chrobrego háttérében.⁴ Apára mosolygok. Felpróbálom a kínai népviseletet az óvodai bálra. Apára mosolygok. Aláírom a házasságlevelet. Apára mosolygok. Elhagyom a kórházat a gyermekkel a karomban. Apára mosolygok. Másnaposságomat gyógyítom Szenteste. Apára mosolygok. Ezen kívül több nehezen megfejtendő póz és szituáció. Lesz még szó fényképekről, ha mi, e történet érintettjei, kézbe bírjuk őket venni.

Nem tudom, hogy jól csinálom-e. Nem szeretem az öntematikus beszúrásokat, az a benyomásom, hogy helyettesítik az elbeszélést, s ha jön a holtpon, mellébeszélnek, kitöltik az űrt. Polonisztikai tanulmányaim idejében kötelezőnek számítottak, jelenlétük a szöveg magas fokáról tanúskodott. Az öntematizálás automatikusan irodalmit jelentett. Magát a történetet kevesebbre értékeltük a felszínen hagyott varratoknál. Különös divat: bunda, szvetter, prózaszöveg felszínen hagyott fércel, huroköltséssel. Az önéletrajzra nem állok készen, de ezúttal nem tettettem, hogy az írás folyamata el van tőlem választva. Nem tudom, hogy jól csinálom-e, mert nem hiszek a terápiában, semmilyen terápiában a tabletákon és az önkontrollon kívül, így ezt az írást sem tudom gyógyírként kezelni.

A forró, világos júniusi reggelen a kacagásról írtam. A szöveg majdnem készen volt, jobban mondva máskor majdnem késznek nyilvánítottam volna, következő este kijavítottam volna néhány bekezdést és vesszőket szúrtam volna be. Most egyből elküldtem a szerkesztőségnek, nyers állapotban, szorgoskodást mímelve a sokkban. Mielőtt odaér – kitisztítani a terepet. Elküldeni, értesíteni a fesztiválszervezőket, hogy elutazom, bepakolni a bőröndöt. A letaglózottnak egy helyben kellene maradnia, kiáltania, mozdulatlanra dermednie, megtagadnia a táplálékbevitelt. Valakinek érte kellene jönni, foglalkozni az e-mailekkel, értesítésekkel és a bőrönddel. Önállóság, önellátás. Szükségszerűségek. Annyira sajnálom magam, amikor erre gondolok. A szöveg elküldésére, a szervezők értesítésére, a bőrönd bepakolására, a jegyvásárlásra, a kulcs visszaadására, a taxi rendelésére. A fényképen én, bőrönddel. Az Iphone-om üres képernyőjére mosolygok. Miért nem hagyom soha, hogy összeomoljon a világ?

Füledt idő volt. Kilátás a Gdynia Hotel kilencedik emeletéről, a legszebb tengerre nyíló kilátás Lengyelországban. Egy óra múlva kezdődik a Gdynia Irodalmi Díj gálájának a próbája. A távol lévő szerző és a kiadó nevében kellett volna fellépnem rajta. Reggeltől sajnáltam a közvetítés kötelezettségeivel járó hézagot a szép napon, a „gála próbája” kifejezés gúnyolódásnak hatott, be akartam fejezni a kacagásról szóló szöveget, és lemenni a strandra.

Flancos blúzt és új cipőt venni a gálára. Idegesített a váratlan esti próba, a szakadás a szép napon. A káoszt nem tűrő műsorsugárzás próbája. A spontán reakciók beállítása, amikor jobb szeretnék a homokban feküdni, a tükör előtt állni, friss levegőt szívni, beülni egy kávéra, figyelni a bizonyítványuk átvétele után borozó diákokat. A katasztrófafilmek első húsz perce pontosan ilyen részletekből tevődik össze. Valaki fodrászhoz megy, valaki odaégeti a rántottát, valaki sétálni viszi a kutyát, valaki valami apróság miatt mérgelődik. Eközben természetesen valaki másnak komoly nézeteltérése támad egy harmadikkal, ami a film utolsó húsz percében simul el.

Mindig így van: az igazi szakadást egy váratlan – általában telefonos – hír okozza. A történeteknek különböző szekvenciája lehet. A hős balesetről, kihívott mentőkről, diagnózisról értesül. Bizakodóan veszem fel a telefont, valami banálisra számítva. Például a visszaút időpontjának megerősítésére, a kérdések: „Mit csinálsz?”, „Szép az idő?”. Figyelmeztően: „A hotelben vagy? Ülsz?”, helytelen irányban gondolkodom és félek. Akkor elhangzik ez a mondat: „Apa nem él”.

3 Zakopane turisták által kedvelt sétálóutcája.

4 Az Odera folyó mentén húzóó, kb. 500 méter hosszú panorámaterasz Szczecinben.

Ebbe a mondatba kapaszkodom, mintha lenne mögöttes tartalma, mintha megtoldva érvényteleníteni lehetne, visszavonni, megpuhítani. Az én mondataim: „Hogyhogy?“, „Lehetetlen“, „Nem, nem“, „Mi az, hogy meghalt?“ üres fecsegések, kegyelmi kérvények. Nem akarom ezt a szakadást ezen a szép napon, kötelességeim vannak. Rögtön arra gondolok, mennyire jól sikerült az elmúlt négy nap. Felértékelődik minden egyes perc, amelyre másképp nem fordítottam volna figyelmet. Sétány, nap, véletlen találkozások a fesztivál más résztvevőivel, hosszú reggelik. Magány és emberekkel levés, megfelelő arányokban mérve. Uralkodás a valóság fölött. A világ egyenletessége, amely valami puhával ölel körbe, gigantikus tiramisu-val etet, bőkezű. Különlegesen jó napok, még nem szabadság, hanem a kánikula közepe. Végre. Végre kapok valamit az élettől.

Nem akarom ezt a szakadást. Félek megszakítani a beszélgetést. Amíg tart, talán valami megváltozik, meg nem történtté válik. Tudom, hogy a szétkapcsolás után a laptopomat látom majd a befejezetlen cikkkel, a rendtelenséget a bőrönd mellett, megérezem a vonatút hatórányi távolságát, az elválasztottságot az ottaniaktól, akik megdermedtek a hirtelen megüresedett lakásban, egy pillanattal azután, hogy apa testét idegenek kivitték a lifthez.

Mert az apám éppen most vált testté. Amit ki kell vinni.

Az első pillanatban arra gondoltam, hogy valami történt a menyemmel. Előző este felhívott a fiam. A kórházból eljövőben, a kórház elől. A varsói éjszakai járatokról kérdezett. Tudta, hogy nem tudhatom. Egyik városban sem ismerem a menetrendet, a fővárosban még annyira se. Az ürügyek arra szolgálnak, hogy elfedjék az ilyen beszélgetések okát és célját. A valakire való támaszkodásról van szó. A feleségének vakbélgyulladásra volt. Bevitte a sebészetre. Este jött el, nem volt értelme a kórházi folyosón ülni. Úgy döntött, majd reggel tér vissza a szükséges dolgokkal. Hirtelen annak a városnak az utcáján találta magát, amelyet választott, de amely kifürkészhetetlen folyamatokat tartogatott számára, még ha autóbuszvonalakat is; állt a kórház előtt teljesen egyedül, célba vette a lakást, amely a kezdetektől a kettejüké volt. Meg kellett ijednie, holott nem ijedős.

Nem szeretek a köldökszinór elvágásáról fecsegni. Azt akarom, hogy az ilyen pillanatokban a fiaim fel tudjanak hívni és fel is hívjanak. Persze nem úgy. Nem kívánok nekik ilyen pillanatokot, szívesen kibélelném az életüket valami puhával. De hadd hívjanak.

A kérdés – „A hotelben vagy?“ – még sokáig visszhangzott az éjszakában. Képtelen voltam arra, hogy gondolatban értelmes választ találjak, a rémület és az öröm között vergődtem, mert egyaránt lehetett valami rosszra és nagyon jóra számítani. Kellott, hogy legyen kapcsolat az éjszakai és a délutáni telefon között, egy napba nem fér bele két olyan esemény, amely meggörbíti a téridőt. Képtelen voltam más irányban gondolkodni, és áttekinteni a további lehetőségeket. Egyáltalán, képtelen voltam az előérzetek e ködrétegében bármiféle rendet teremteni, amikor elhangzott a mondat: „Apa nem él“. Próbáltam ezért e mondatot feltartóztatni a levegőben, jobban mondva – az összeköttetésben. Pont, csattanó és visszavonhatatlanság nélkül. Természetesen hiába, mert az ottaniaknak, a helyszínen, nyugtot kellett hagyni. Nem volt idejük, hogy felvilágosítsanak a távolról nem látható dolgok állásáról. Megrémültem attól, hogy mi lesz, mikor visszanyerem az érzékelésemet, így elkezdtem e-maileket írni, sms-eket küldeni, telefonálni. Utána lementem a forró utcára, ki a vakító napra, a pályaudvar irányába mentem, hogy jegyet váltsak vissza, egészen pontosan arra a helyre, amelyet még nem ismertem, bár másfél évvel ezelőtt halt meg a nagymamám. Tíz évvel ezelőtt a nagynéni, tizenegynéhány évvel ezelőtt pedig a nagyszülők anyai ágról. Időközben néhány barát, ismerős, szomszéd. Valaki, aki hozzám ért, aki számára úgy tűnt, szeret engem. Kiszámolni sem tudom, ki mikor.

Anyá azt mondja, az ilyen halál jobban megérint bennünket, ha idősebbek vagyunk, mert több időnk volt arra, hogy megszokjuk az életet a szeretteinkkel. A gondolat a szülők, a nagyszülők és a szeretteink halálára vonatkozik. Nem tudom, hogy igaz-e. A gyermekek halála esetében a dolog nem egyértelmű. Gyerekkorú gyerekek és felnőtt gyerekek. Túlélni a saját gyermekünket, ahogy mondják, torkon akadt hanggal, elfordított fejjel, visszatartott lélegzettel. Minél fiatalabb, annál tovább tart ez a bizonyos „túlélés“, minél idősebb, annál több a fájó emlék. Minél fiatalabb, annál több erőt érzünk, hogy felrójuk a sorsnak az igazágtalanságot. Minél idősebb, annál könnyebb nekünk, idősebbeknek, a saját, agyonhajszolt életünket adni érte. Kár, hogy nincs kivel nyélbe ütni az üzletet.

Sok függ a szeretettől. Szerintem minden a szeretettől függ.

A pályaudvarról visszafelé... hová tértem vissza? Nem volt visszaút. A hotelszoba a régmúltba merült, a három órával ezelőtti ártatlan korba, amelyet a kibérelt helyszínnek, az irodalomról való beszélgetések egyszerű öröme töltött ki, legyen szó a legdrámaibb és életrajzilag legmegbízhatóbb, vagy akár poszttraumatikus irodalomról, amit azonban mindig papírra, és mindig *ex post* írnak.

E szobában az évek során különböző dolgoknak kellett történnie, betonházakból menekültek ide, hogy szabadon szerelmeskedjenek,⁵ ha valaki megengedhette magának ezt az extravaganciát. Ezen kívül unalmas vendégeket fogadott, unalmas delegációkból. Hányan kaptak halálhírt benne? Talán valaki a fal túloldalán, talán valaki ugyanezen az emeleten? A vendégek közül – eufemisztikusan szólva – ki távozott? Mert szó szerint: mindenki. Egy-két éjszaka után fogjuk a bőröndjeinket.

Tehát útban a hotel, a fojtogató szoba felé, amelyben a következő két órát kellett kibekkelnem, összefutottam M.T-vel. Mosolyogva jött felém. Mondtam neki, ily módon elszigetelődve az utcától, e naptól, az utóbbi négy naptól, az estétől, ami várt rá, és ami mindenki másra várt, „meghalt az apám”. Képes volt a mosolyát komolyra fordítani, nem tűnt olyasvalakinek, aki önkéntelen intimitásokra hegyezi a fülét. Szorosan megölelt és megkérdezte, akarok-e segítséget. Nem emlékszem a megfogalmazásra: kell-e, szükségem van-e, elkísérjen-e valahova. Úgy értettem, „akarok-e”. Persze, hogy akarok. Mind egyikünk akarna. Csak azt nem tudni sajnos, hogy lehetne segíteni, mit lehetne tenni. Egy pillanatra elképzeltem, hogy ő vagy valaki más elkísér a pályaudvarra, segít vinni a bőröndöt, vesz nekem vizet. Még egyszer megölel. Lemondom a részvételemet a gálán. Lemondom a gálát. Idő előtt befejezik az EB-t. Egyáltalán nem kell mennem soha, sehova, mindent megdermeszt a fagy. Az utcát, az öblöt, az erdőt, a vasúti síneket. A fagyra hőség jön. Lebeszél a tanácsalanságomról, meggyőz róla, hogy kibírom. Elutazom a helyszínre, csatlakozom apám apám testévé történő átváltozásához, megyek a koporsó után, és megszűnik végre a fájdalom, elfelejtem, élni kell tovább. Nagy a kísértés. Nem akarok, nem akartam segítséget.

Erre az erős, kitarzott ölelésre a Świętojańska közepén, fél órával a katasztrófális vihar előtt, a gála próbája után, mindig emlékezni fogok. Sokan nyilvánítottak részvétet, szorítottak kezet, vettek a vállukra, sírtak velem. Voltak nekrológok, virágok, jelenlét. A temetésre rengetegen jöttek el. Mellém álltak a veszteségben, bár sokan közülük soha életükben nem látták az apámat. Ott sem láthatták őt, a Központi Temetőben. Helyesbíték, láthatták, az urnára támasztott fotón. A nagyon jól sikerült, bár kicsit életlen fotón. A gesztusra a gdyniai utcáról nem azért emlékszem, mert az első volt, hanem azért, mert, mondhatnám, a félárva szerepében hívott életre. Spontán volt, erős, azonnal végrehajtott, miután befejeztem a mondatot. A merev test egy pillanatra ellágyult. Utána, ahogy mentem, kicsit imbolyogva, láttam még, ahogy M.T. a kolléganőinek meséli angolul a pantomimjátékunk okait. A gesztusokat fordítja angolra. Elmagyarázza, micsoda dráma keresztelte az útjukat a séta során. Egy pillanatra komollyá meredtek, én magam sem csinálhattam volna jobban valaki halálakor, és nem tudtam volna, biztos, hogy nem tudtam volna jobban kifejezni az együttérzésemet. M.T. és a két külföldi kolléganő először láttak elárvultan.

Az első napokban, hetekben, sőt az első három hónapban, ha valakivel ritkán találkoztunk, az emberek úgy érzik, muszáj rákérdeznüik a gyászra. És hogy tartjuk magunkat. Nem mindenki. Egyesek úgy tartják, nem illik. Ezen kívül a felnőtteknek kötelesség megbirkózni a szomorúsággal, és nem mások arcába mászni ezzel a tragikus, depresszív hangulattal. Ez a kötelesség okvetlenül vonatkozik azokra, akiket erőseknek tartunk. A sikereket halmozókra. A normálisakra. Azokra, akik nem keresik minden szituációban a felmentést. Azokra, akik kiteljesedtek. Azok mentesek tőle, akik állandó, látható válságban vannak. A szánalmat keltők. Az érzelmileg megbillentek. Akik az elhúzódoó végét jár-

5 Utalás Martyna Jakubowicz 1984-es dalának soraira: „a betonházakban / nincsen szabad szerelem, / házastársi kapcsolatok vannak és erkölcstelen aktusok / itt nálunk Casanova nem vendégeskedik”.

ják. Nekik lassú kigyógyulni az idegösszeroppanásból, ezért az érzéseik akár fél évig, évig is türelmes kérdések tárgyai lesznek. Mit lehet tenni, ők már csak ilyenek, segíteni kell nekik. Nehogy az ő nekrológjuk következzen a sorban. Nem mindenki részeseül egyenlő arányban a társadalmi gyászból. E tényt természetesként kell kezelni. Ha megengedhetnénk magunknak és másoknak a sírást, szünet nélkül a koporsók mellett itatnánk az egeret, mert mindig valakinek a valakije. Pascali ájtatosság, felnőttkorban már nem szabad kimutatni. Így is mentális temetőnkben élünk, örömhányban szenvedünk, képtelenek vagyunk nevetni, a vértanúságban hiszünk, kishitűek vagyunk és kicsit túlon túl komolyak. Így hát jobb távol tartani a gyászolókat, engedményeket téve a szélsőséges, újabb halállal fenyegető esetekben, vagyis akkor, ha valaki a szemünk láttára süllyed el a jeges mélyben. Az itt maradtak, *sorry*, láthatóan megmenekültek, végtére mindannyian halandók vagyunk, így hát nem fogunk végeláthatatlanul erről a szégyenteljes gyengeségről fecsegni, amilyen az utolsó lélegzet, a halál utáni merevedés, a széthullás és végül a bomlás. Nem fogunk a temető felé vánszorogni, szétszórni a hamvakat a kávéházakban, szünet nélkül emlékezni a lakásokban. Valamikor több szféra volt, ma csak magán van meg nyilvános, magam is sokat írtam erről. Úgyhogy ha már így van, ügyeljünk az érzelmi biztonság alapelveire házon kívül. Bőgj otthon, ne erőszakold rá magad másokra. Röviden, továbbra is szívesen hagynám, hogy minden barátságos szembejövő megöleljen, mert továbbra sem tudok szabadulni a halál által rám mért letaglózottságtól, habár a biztosított időszaknak vége, és semmilyen egészségpénztár nem jogosít betegszabadságra.

A gyász viselésének megvolt az a pozitív hatása, hogy tiszteletet ébresztett, kiemelt a tömegből. A gyászolóval szemben nem követünk el disznóságokat, legalábbis elméletileg. A gyászruhának, a fekete fátyolnak, a gyászszalagnak megfelel a mondás: „elmerül a bánatban”. Ha elmerül, nem számíthatunk tőle sétákra a felszínen, s arra sem, hogy részt vegyen a mindennapi csetepatékban. Múlt időben írok a gyászviseletről, halott hagyományként, bár még sokan művelik. Ami engem illet, nem tudom elképzelni. A temetésre vettem egy fekete szoknyát, amelyet egész szünidő alatt viseltem, de nem különbözött azoktól a ruhadaraboktól, amelyeket szeretek. Igazából vettem egy fekete melltartót, fekete fehérneműt és fekete harisnyákat is. Már július 5-étől elkezdtek kifakulni. Egész szünidő alatt minden reggel megnéztem magam a tükörben, arra gondolva, hogy apa nem felejtene el megdicsérni ezt a szoknyát, igaz, kicsit aggódna a színe miatt. Könnyű lenne meggyőzni, hogy ez a divat, hogy az anyag szürkébe játszik, könnyed árnyalat, nyáriás sötétszürke.

Ezen kívül vétkeztem a gyászban. Nagymama halála után intézeti ülést vezettem, és elmentem egy konferenciára a diákokkal. Apa halála után nem mulasztottam el aláírni a dokumentumokat, elmentem és leadtam a szavazatomat egy doktori eljárásban, a határozatképesség miatt. Vigjátékokat néztem. Erotikus irodalmat olvastam. Nyaralni is voltam a Kanári-szigeteken és Görögországban. Istenem, jártam kiküldetésben Greifswaldban és Rómában, látogatást tettem a balti államokban. Az utóbbi két évben sokat utaztam, az utóbbi négy hónapban folyamatosan úton vagyok. Csodálom a látványt, valóra váltom a tudósítók jóslatait Európa népeinek motorizációs szokásairól, leszólom a felebarátaimat, rafinált ételeket veszek magamhoz, szarkasztikus megjegyzéseket teszek politikusokra, fényképeket lövök a kávécsészém fölött. Bocsánatot kérnék ezért, ha tudnám, kitől. Talán magamtól kellene bocsánatot kérnem, megkönyörülni saját magamon. Se apám, se nagymama nincsen. A jóság tartalékai, amelyekhez nyúlhatnék, apadnak. Ki tudja, lehet, hogy már kimerültek. Lehet, hogy már nincs miből meríteni, miközben naiv módon bemesélem magamnak, hogy van még egy adag a fagyasztóban.

Igen, egy barátnőm megkérdezte, eljőjön-e. Lassan beszélt hozzám, kíméletesen válogatva a szavakat. Elképzelttem ezt az utat, és rögtön lemondtam a csábításról. Egyedül kellett útnak indulnom. Hol fektetném le és ki mutatná be neki az összes rokont? Ezen kívül: hogyan lennék képes tartani magam, ha ott volna mellettem?

Agnieszka G. azt írta nekem, „szegénykém”. Nem olvastam tovább az e-mailt, mert nem tudtam magamon sírni. Egy nappal korábban vele és a férjével az Oliwai Erdőkben jártunk. Egyike az év felhőtlenebb és szebb napjainak. A kutyájuk elől szaladt, nem tévesztve szem elől bennünket. Délután kiállítás-megnyitón voltunk. A művésznő a szenvedésről beszélt. Az érzések megszenteltetéséről és annak következményeiről volt szó. Va-

laki a nézők közül csökönyösen követelte a történekről szóló részletes beszámolót. Nem ismerte ezt az össznemzeti lengyel botrányt, a terem közepén fekvő borostyánkő töviskorona háttérbe szorult.⁶ Június 29. Oliwába menet ideges voltam, mert nem kezeltem a jegyemet. Nem szeretem a meglepetéseket, és a jegyellenőrzés valami ilyesmi lett volna. Nem tudtam, hogy a jegykezelő automaták a peron bejáratánál találhatóak, gondoltam, a vonaton vannak. Minden elővigyázatosságom és aprólékosságom kárba veszett. Harminc perc nyugtalanság. A visszaúton volt érvényes jegyem. Minden percben ellenőriztem, hogy a zsebemben lapul-e, végül zsebre dugtam a kezemet és szorongattam, szemmel tartva az állomások nevét az ábrán. Nem volt más gondom, az utazásom törvényességén kívül.

A vihar megbénította Gdyniát, az utcákon patakok folytak. Álltam a hotel előtt, taxira vadászva. Ha nem jött volna, lekésem az egyetlen vonatot. Hogy bírtam volna ki azt az éjszakát, és hogyan boldogultak volna azok ott, a helyszínen, a szülői házban, akiknek legfőbb gondjuk volt, hogy mindenképpen értem jöjjenek a pályaudvarra. Elkezdtek volna nélkülem?

2012. június 30-át írtak, átadták az irodalmi díjakat, Lengyelország területén mintegy 200 milliméter csapadék esett, senki sem észlelt semmi különlegeset. ■ ■ ■

Fordította Danyi Gábor

■ **Inga Iwasiów** (1963): lengyel irodalomtörténész, kritikus, esszéista, író. Irodalomtörténeti munkáiban elsősorban a 20. századi és a kortárs lengyel irodalmat vizsgálja a feminista kritika kontextusában. Legismertebb szépirodalmi könyve a 2008-ban Nike-díjra jelölt *Bambino*, amely négy figura sorsán keresztül mesél Szczezin háború utáni évtizedeiről, beleértve a sztálini időszakot, az olvadást és 1968-at. Az *Umar! mi. Notatnik żaloby* [Itt hagyott. Gyásznotesz] című könyve az apa halála okozta trauma feldolgozása. A nagy fegyelemmel megírt, helyenként töredezett és elliptikus nyelvű esszé pontosan nyomon követi a gyászmunka fázisait, egyaránt magában foglalva a hullámzó érzések és lelki állapotok, az apa alakjával kapcsolatos emlékek precíz számbavételét – rámutatva az emlékek fehér foltjaira, a reprezentáció kérdőjeleire és az elbeszélhetőség nehézségeire is.

■ **Danyi Gábor**: irodalomtörténész, fordító. 1984-ben született Veszprémben. Egyetemi diplomáit az ELTE bölcsészkarának magyar nyelv és irodalom, valamint összehasonlító irodalomtudomány szakán szerezte. Doktori disszertációjának témája a Kádár-korszak kulturális ellenállása, különös tekintettel a szamizdat irodalom történetére. Tanulmányai magyar, angol és lengyel nyelven jelentek meg. Két éve Varsóban él.

6 A szóban forgó kiállítás, amelynek a gdański Nemzeti Múzeum Kortárs Művészeti Részlege adott otthont, a „Lengyelország királynője” címet viselte. A kiállító művész Dorota Nieznalska volt, akit 2001-es *Pasja* [Szenvedély/Passió] című installációja miatt a vallásos érzések megsértésével vádoltak meg és fogtak perbe. A perben Nieznalskát első fokon hat hónapnyi közérdekű munkára ítélték. A művész fellebbezett, s végül a botrány kirobbanása után 8 évvel a bíróság kimondta az ártatlanságát.